

مشارکت دانشجویان در فعالیتهای آموزشی: تجربه‌ی جدید در ارائه‌ی درس و نحوه‌ی

ارزشیابی تحصیلی

سید محمد علوی* : عضو هیأت علمی دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور، اهواز، ایران
غلام حسین سفیدگران: عضو هیأت علمی دانشکده‌ی بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور، اهواز، ایران

چکیده: آموزش پزشکی یکی از اولویتهای مهم در وزارت بهداشت ایران است. رضایت‌مندی آموزشی در پیشرفت تحصیلی مؤثر است و به دانشجویان در کسب نمرات بهتر در دروسشان کمک می‌کند. هدف از انجام این مطالعه تعیین اثر مشارکت آموزشی دانشجویان در رضایت‌مندی و پیشرفت تحصیلی بود که در راستای نیل به این هدف ۱۲۰ دانشجوی مقطع کارشناسی دانشکده‌ی بهداشت وابسته به دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز از سال ۱۳۸۳ تا سال ۱۳۸۵ در این مطالعه شرکت کردند. درس دو واحدی مبارزه با بیماری‌ها با روش سنتی (تدریس و ارزشیابی توسط استاد) به ۶۲ دانشجو و همین درس با روش پیشنهادی این مطالعه (تدریس و ارزشیابی با مشارکت دانشجویان) به ۵۸ نفر ارائه گردید. در پایان دوره رضایت‌مندی دانشجویان با استفاده از پرسش‌نامه با روایی و پایایی ۰/۸۲ و ۰/۸۷ محاسبه شد. نمرات دانشجویان و رضایت‌مندی هر دو گروه در نسخه‌ی 16 نرم‌افزار SPSS مقایسه شدند. نتایج حاصل از این مقایسه نشان داد که میزان رضایت‌مندی در روش پیشنهادی ۶۲/۱ درصد و در روش سنتی ۳۰/۷ درصد بود که اختلاف معناداری داشتند ($P < 0/05$). میانگین نمرات کسب شده در روش پیشنهادی $2/8 \pm 1/1$ و در روش سنتی $3/4 \pm 1/7$ بود که از نظر آماری تفاوت معنادار بود ($P < 0/05$).

بنابراین، می‌توان که نتیجه گرفت که مشارکت دانشجویان در امر آموزش منجر به رضایت‌مندی آن‌ها می‌شود و در پیشرفت تحصیلی و کسب نمرات بالاتر تأثیرگذار است.

کلید واژه‌ها: مشارکت آموزشی، رضایت‌مندی، پیشرفت تحصیلی

مقدمه

آموزش پزشکی در وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی به عنوان یک اولویت و با هدف ایجاد فرصت‌های مناسب کسب دانش مهارت توانایی نگرش باور و عملکرد برای دانشجویان در عرصه‌ی سلامت پایه‌ریزی شده است. این هدف زمانی تحقق می‌یابد که دانشجویان فراگیری خود را در قالب برنامه‌ی درسی کسب نمایند (عزیزی ۱۳۷۷). برنامه‌ی درسی با آنکه سال‌هاست در کشور و در دانشگاه‌های علوم پزشکی وابسته به وزارت بهداشت و دانشگاه‌های وابسته به وزارت تحقیقات و فن‌آوری اعمال می‌شود، هنوز نتوانسته است با تحولات جهانی همگام شود (مهرمحمودی ۱۳۸۴). زمانی می‌توان گفت که یک برنامه‌ی درسی موفق عمل کرده است که در ابعاد مختلف تجربی، ادراکی و نگرشی دانشجویان اثربخش بوده و موجبات رضایت آن‌ها را فراتر از کسب نمره‌ی تحصیلی بالا فراهم کرده باشد. ماهیت سنتی برنامه‌ی درسی پزشکی در حال حاضر تأکید بر نقش فعال استاد به عنوان انتقال‌دهنده‌ی مطالب یا مهارت‌ها و ارزش‌ها و نقش منفعل دانشجو در یادگیری کتاب‌های درسی، مهارت‌های اساسی و موفقیت در آزمون بر اساس برنامه‌ی درسی اعلام شده می‌باشد (محمدی ۱۳۸۵). برنامه‌ی درسی طراحی برای تدارک مجموعه‌ای از فرصت‌های یادگیری برای فراگیران تحت راهنمایی معلمان خود می‌باشد (به ولتر ۲۰۰۴). برنامه‌ی درسی متعلق به فراگیران است که با تجربه‌ی آن‌ها از برنامه‌ی اجرا شده ارزیابی می‌شود (اسپری و کس ۲۰۰۳). زمانی می‌توان گفت یک برنامه‌ی درسی سودمند بوده است که در عملکرد فراگیران تجلی عینی و ملموس ایجاد کرده و رضایت آن‌ها را کسب نماید (سعیدی ۱۳۸۷). یادگیری فرآیندی است که موجب تغییرات مفید و نسبتاً پایدار در چگونگی تفکر، احساس و عمل یادگیرنده می‌شود که از اصول آن همکاری، همگامی، آگاه کردن و تجربه‌ی آموزش‌دهنده است (امینی ۱۳۸۴). یکی از روش‌های آموزش که بر اساس آموزش پزشکی، دانشجو محور است یادگیری با استفاده از کمک همتایان PAL می‌باشد و در آن دانشجویان هم‌درسان خود را در امر یادگیری کمک می‌کنند. این روش در حقیقت نوع تغییر یافته PBL یا آموزش مبتنی بر مسأله است (کجوری و امینی ۱۳۸۸). هدف از انجام این مطالعه بررسی رضایت‌مندی و موفقیت

دانشجویان در کسب نمرات مطلوب از برنامه‌ی درسی مبتنی بر مشارکت دانشجو در ارائه‌ی درس و ارزشیابی نهایی آن بود.

مواد و روش‌ها

این مطالعه که در سال ۱۳۸۳ طراحی، و طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۵ در درس برنامه‌ی ملی مبارزه با بیماری در دانشکده‌ی بهداشت وابسته به دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز اجرا شد، دو روش سنتی (رایج) و پیشنهادی (مورد مطالعه) مورد مقایسه قرار گرفتند. در روش جاری (۱۳۸۳) تدریس توسط استاد و به صورت ارائه‌ی سخنرانی و ارزشیابی آخر دوره با روش امتحان کتبی چهار گزینه (MCQ) انجام شد. در روش مورد مطالعه، برنامه‌ی درسی با رعایت سرفصل‌های اعلام شده توسط آموزش دانشکده به صورت تلفیقی از ارائه توسط استاد و دانشجویانی که خود مطلب مورد نظر را انتخاب و از منابع اینترنتی و جدید و معتبر جمع‌آوری کرده بودند، انجام شد. در پایان هر موضوع، دانشجوی ارائه‌دهنده مورد پرسش هم‌درسان و استاد قرار گرفته و پاسخ‌های داده شده توسط وی به کمک استاد تصحیح و ارزشیابی به صورت معدلی از نمرات داده شده بر مبنای نمره ۲۰ انجام شد. در پایان دوره، امتحان کتبی از کل مطالب ارائه شده انجام و بر حسب ۳۰ درصد ارائه مطلب، ۲۰ درصد مشارکت در پرسش و پاسخ و ارزشیابی توسط هم‌درسان و ۵۰ درصد نمره‌ی آزمون کتبی آخر دوره، نمره‌ی نهایی دانشجو محاسبه شد. در پایان دوره میزان رضایت‌مندی دانشجویان از طریق پرسش‌نامه از قبل تنظیم شده سنجیده شد. برای تعیین روایی پرسش‌نامه از روش آلفای کرونباخ و بازآزمایی پرسش‌نامه توسط کارشناسان آموزش استفاده شد. روایی و پایایی پرسش‌نامه به ترتیب ۸۲ درصد و ۸۷ درصد بود. متغیرهای تأثیرگذار بر رضایت از قبیل استفاده از خوابگاه، توان علمی (معدل کل سال قبل)، رضایت از رشته‌ی تحصیلی و کارمند بودن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. پرسش‌نامه همچنین شامل ۷ پرسش در مورد رضایت‌مندی در زمینه‌های نحوه‌ی ارائه‌ی مطلب، حضور در کلاس، فرصت مشارکت، پرسش و پاسخ، نو بودن مطالب، مفید بودن مطالب، و نحوه‌ی ارزشیابی بود. به هر پرسش بین ۱ تا ۵ به ترتیب برای خیلی مخالف، مخالف، بی‌نظر، موافق و خیلی موافق داده شد. برای سهولت مقایسه‌ی نتایج به صورت موافق و مخالف

مطالعات مشابهت دارد. مطالعات مشابه دیگری که بتوان نتایج این مطالعه را با آن مقایسه کرد و به نقادی این رضایت‌مندی بپردازیم، یافت نشد ولی دانلیسون در سال ۱۹۹۸ منابع عدم رضایت دانشجو را نداشتن فرصت تحقیق، تماس با افراد دانشگاهی، دسترسی به منابع علمی و ارتباط افرادی که نقش فعال و مفید دارند، می‌داند. گرچه نتایج این مطالعه مشابهت چندانی با این مطالعه ندارد، اما فرصت فراگیران در دسترسی به اینترنت و به دست آوردن اطلاعات در زمینه‌ی مورد بحث و ارتباط با استاد خود در زمینه‌ی انتخاب موضوع با برخی نتایج تحقیق دانلیسون مطابقت دارد که ممکن است در رضایت‌مندی دانشجویان نقش داشته باشد. گوسکین اعتقاد دارد که دانشجویان که خود اثربخشی پایینی دارند، برای یادگیری ممکن است از انجام تکالیف فرار کنند، بر عکس آن‌هایی که خود را اثربخش می‌دانند در انجام امور درسی مشارکت می‌کنند و در برخورد با مشکلات تلاش بیشتری می‌نمایند. یافته‌ی این مطالعه که مشارکت دانشجویان در ارائه‌ی درس و ارزشیابی فعالیت آموزشی دیگران با رضایت‌مندی قابل قبولی همراه بود که با نتایج گوسکین مطابقت دارد (گوسکین ۱۹۹۴).

این مطالعه نشان داد پیشرفت تحصیلی و کسب نمرات بالاتر در درس با مشارکت دانشجویان در امر آموزش و ایجاد انگیزه در آن‌ها ممکن می‌شود. کسب نمرات بالاتر و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان مورد مطالعه در مقایسه با دانشجویانی که هیچ نقشی و مشارکتی در امور آموزشی از قبیل انتخاب موضوع ارائه و ارزشیابی دوستان خود ندارند، مؤید این موضوع می‌باشد. مهر محمدی و همکاران نشان دادند وقتی در دانشجو انگیزه ایجاد شود، وی در انتخاب موضوع مورد علاقه در چهارچوب برنامه‌ی آموزشی مدون (سرفصل‌های مشخص) تشویق شود با علاقه‌مندی به تحقیق و مطالعه در زمینه مربوطه می‌پردازد و به کسب اطلاعات و دانش بیشتری منجر می‌شود (مهرمحمدی ۱۳۷۳). نتایج این مطالعه تا اندازه‌ی زیادی با یافته‌های مهر محمدی هم‌خوانی دارد. دانشجویان دیگر که خود را در ارزشیابی او سهیم می‌دانند نیز به تحقیق و مطالعه در موضوع پرداخته لذا گروه بیشتری از افراد کلاس در آن موضوع مطالعه کرده و مطالب نو و معتبری پیدا می‌کنند و این فرآیند در پیشرفت تحصیلی و افزایش دانش و اطلاعات کمک می‌کند.

ادغام شده و داده‌ها در نرم‌افزار SPSS16 آنالیز گردید. رضایت‌مندی دانشجویان در هر دو روش با آزمون کای دو و معدل کسب شده با آزمون t مقایسه شدند. اختلاف در سطح ($p < 0/05$) معنادار تلقی شد.

یافته‌های پژوهش

در این مطالعه، ۵۸ نفر از دانشجویان با روش پیشنهادی (مورد) و ۶۲ نفر با روش سنتی (شاهد) مقایسه شدند. معدل کل سال قبل در موردها $2/8 \pm$ و $3/3 \pm$ و در شاهدها $3/9 \pm$ و $15/1 \pm$ بود هر دو گروه از نظر توان علمی مشابه بودند ($p < 0/05$).

۶۲٪ در صد گروه مورد و ۵۸٪ در صد از گروه شاهد از خوابگاه استفاده کرده بودند. ۲۱٪ در صد از گروه مورد و ۱۸٪ در صد از گروه شاهد کارمند مراکز بهداشتی درمانی بودند. میزان رضایت از رشته‌ی تحصیلی در گروه مورد ۳۶٪ در صد و در گروه شاهد ۳۹٪ در صد بود. میزان رضایت‌مندی دانشجویان در این مطالعه در گروه مورد $55/9 \pm$ در صد و در گروه شاهد $31/2 \pm$ در صد بود ($p < 0/05$). میانگین نمره‌ی کسب شده در گروه مورد $2/8 \pm 17/1$ و در گروه شاهد $3/4 \pm 13/7$ بود که از نظر آماری تفاوت معنادار بود. نتایج رضایت‌مندی در هر دو گروه در جداول ۱ و ۲ و مقایسه‌ی آماری آن‌ها در جدول شماره‌ی ۳ نشان داده شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از تحلیل داده‌های این مطالعه، نشان داد چنانچه دانشجویان در انتخاب موضوع مورد بحث و ارائه درس و ارزشیابی مشارکت داشته باشند، رضایت بیشتری از درس مورد نظر خواهند داشت. (کجوری و ۱۳۸۸)، (امینی ۱۳۸۸) در مطالعات خود به این موضوعات اشاره داشته‌اند که کمک هم‌درسان در امر آموزش، حس مسؤولیت‌پذیری تقویت و اعتماد به نفس آموزش‌دهندگان را بالا می‌برد و یادگیری در وی تشویق شده و افزایش می‌یابد. آموزش‌دهنده‌ی به عواملی که در فراگیر باعث مشکل در یادگیری می‌شود آگاهی داشته و در صدد رفع آن‌ها بر می‌آید، لذا تأثیرگذاری بیشتری در یادگیری شنونده ایجاد می‌نماید. محققان عقیده دارند که فراگیران این روش را بر آموزش مبتنی بر سخنرانی توسط مدرس ترجیح می‌دهند. نتایج مطالعه ما تا میزان زیادی با این

نتیجه‌گیری کلی تر مطالعات وسیع تر با حجم نمونه‌ی بیشتر در دروس و دانشکده‌های متعدد پیشنهاد می‌شود.

تشکر و قدردانی

بر خود لازم می‌دانیم که از آقایان لندی و محمدیان کارکنان آموزش دانشکده‌ی بهداشت که در جمع‌آوری اطلاعات نهایت همکاری را نموده‌اند، تشکر نماییم.

بنابراین مشارکت دانشجویان در امر آموزش منجر به رضایت‌مندی آن‌ها می‌شود و در پیشرفت تحصیلی و کسب نمرات بالاتر تأثیرگذار است.

کاستی‌های مطالعه

در این مطالعه، حجم نمونه کم و مطالعه محدود به یک دانشکده و یک درس بود، لذا نمی‌توان نتایج آن را به کل فعالیت آموزش و ارائه‌ی درس در تمام زمینه‌های آموزشی تعمیم داد، لذا برای نتایج بیشتر و

جدول شماره ۱- رضایت‌مندی دانشجویان بهداشت مقطع کارشناسی از درس مبارزه با بیماری‌ها در گروه مورد

نتیجه	نحوه ارائه	حضور در کلاس	مشارکت در بحث	پرسش و پاسخ	نو بودن مطالب	مفید بودن	نحوه ارزشیابی	رضایت‌مندی کلی
موافق	(۵۶/۸) ۳۳	(۵۸/۶) ۳۴	(۶۸/۹) ۴۰	(۵۶/۸) ۳۳	(۶۵/۵) ۳۸	(۵۵/۲) ۳۲	(۷۰/۶) ۴۱	(۶۲/۱) ۳۶
بی‌نظر	(۲۲/۵) ۱۳	۹ (۱۵/۶)	۲ (۳/۵)	(۲۷/۷) ۱۶	(۲۰/۷) ۱۲	(۲۲/۵) ۱۳	(۱۳/۵) ۶	(۱۷/۵) ۱۰
مخالف	(۲۰/۷) ۱۲	(۲۵/۸) ۱۵	(۲۷/۶) ۱۶	(۱۵/۵) ۹	(۱۳/۸) ۸	(۲۲/۴) ۱۳	(۱۵/۹) ۱۱	(۲۰/۴) ۱۲

«اعداد داخل پرانتز درصد و اعداد خارج پرانتز تعداد دانشجویان می‌باشند»

جدول شماره ۲- رضایت‌مندی دانشجویان بهداشت مقطع کارشناسی از درس مبارزه با بیماری‌ها در گروه شاهد

نتیجه	نحوه ارائه	حضور در کلاس	مشارکت در بحث	پرسش و پاسخ	نو بودن مطالب	مفید بودن	نحوه ارزشیابی	رضایت‌مندی کلی
موافق	۱۹ (۳۰/۶)	۱۸ (۲۹/۰)	۱۴ (۲۲/۶)	۱۵ (۲۴/۲)	۲۳ (۳۷/۱)	۱۸ (۲۹/۰)	(۳۵/۵) ۲۲	(۳۰/۷) ۱۹
بی‌نظر	۱۲ (۱۹/۴)	۱۶ (۲۵/۸)	۱۸ (۲۹/۰)	۱۴ (۲۲/۶)	۱۷ (۲۷/۴)	۱۲ (۱۹/۴)	(۱۴/۵) ۹	(۲۲/۶) ۱۴
مخالف	(۵۰/۰) ۳۱	۲۸ (۴۵/۲)	۳۰ (۴۸/۴)	۳۳ (۵۳/۲)	۲۲ (۳۵/۵)	۳۲ (۵۱/۶)	(۵۰/۰) ۳۱	(۴۶/۷) ۲۹

جدول شماره ۳- مقایسه‌ی دو گروه تحت مطالعه از نظر رضایت‌مندی کلی و کسب نمرات تحصیلی

P value	گروه شاهد	گروه مورد	گویه
-	۱۹ (۳۰/۷)	۳۶ (۶۲/۱)	رضایت‌مندی موافق
۰/۰۰۰۱	۲۹ (۴۶/۷)	۱۲ (۲۰/۴)	مخالف
۰/۰۰۰۱	۱۳/۷± ۳/۴	۱۷/۱ ± ۲/۸	میانگین نمرات

منابع

- Amini, M, Safaei Ardakani, GH, Hosseini Alhashemi, H.R 2005, *Methods for study and learning*, Navid publications, Pp.7-27.
- Amini, M, Dehghani, M.R, Kajoori, J, et al. 2008, A Qualitative study of factors associated with the medical students academic success, *Journal of Social Sciences*, Vol.4, No.4, Pp. 347-351.
- Azizi, F, Larijani, B, Jamshidi, HR 1998, *Health in Islamic Republic of Iran*, Tehran, Unicef, Pp.691-931.
- Bulter, JD 2004, The field of ciriculum design, Available at: [www.fieldof curriculum Htlm](http://www.fieldofcurriculum.com).
- Danielson, C 1998, Is satisfying college students the same as decreasing their dissatisfaction association of institutional research, *Annual Forum Paper*, EDRS, Pp. 422-812.
- Guskin, AE, 1994, Restructuring the role of faculty, *Change*, Vol.26, No. 5, Pp.16-26.
- Kajoori, J, Dehghani, MR, Amini, M, et al. 2009, *Important points in medical education*, EDC of Shiraz University of Medical Sciences, Pp.12-25.
- Mehrmohammadi, M 1994, Study on concentrated curriculum system, *Journal of Teaching and Training*, Vol.42, Pp.8-11.
- Mehrmahmoodi, M 2005, *Course plan: Ideas, practices and visions*, Mashad, Astan Ghods Razavi, 123-145.
- Mohammadi, M 2007, Study of variables influencing satisfaction of engineering and science students curriculum model suggested, *Journal of Education and Psychology*. Shahid Chamran University, Pp. 63-69.
- Saidi, FE 2005, *Developing a curriculum model for architectural education in culturally changing south Africa* [Doctoral Thesis].
- Sprideux, D 2003, Curriculum Design, *Clinical Review*, Vol.326, No.1, Pp. 268-270.

Students' participation in educational activities: A new experience in medical education

Seyed Mohammad Alavi^{1,*}

Gholamhossein Sefidgaran¹

¹: Faculty member of Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran

***Corresponding Author:** Seyed Mohammad Alavi Faculty member of Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran

Email: alavi1329dr@yahoo.com

Abstract: Medical education is an important priority in health ministry of Iran. Satisfaction of education has an impact on scholar improvement and helps students to get better grades in their lessons. The aim of this study was to assess the role of student's participation in education. 120 undergraduate health students in faculty of health affiliated to Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences took part in this study which was performed from 2004 to 2006. Sixty students by current method (teaching and evaluation only by the teacher) and 58 students by offered methods were educated. Students participated in education (offered method) in the course of communicable diseases control by lecturing and evaluation their classmates. At the end of course, satisfaction of students was assessed using questionnaires with reliability and constancy of 82% and 87% respectively. Mean of student's grades were compared by t-test and satisfaction by chi square test. Satisfaction rates with offered method were 62.1% and with current method was 30.7%. There was significant difference between two groups ($P < 0.05$). Mean grades achieved by students in final evaluation in group educated by current method was 13.7 ± 3.4 and in offered method was 17.1 ± 2.8 . Difference between two group was significant ($p < 0.05$). Student's participation in education results in satisfaction and is effective in scholar improvement.

Keywords: Educational participation, Health student, Satisfaction, Ahvaz